

Littay András

(1884–1967)

A Hadak Útján – A Magyar Harcosok Bajtársi Közösségének Tájékoztatója 1967. szeptember 1-jén megjelent száma adta közre a rövid hírt: „Halálozás: v. Littay András ny. vezérezredes (Melbourne) bs-unk 83 éves korában elhunyt (sic!). Hosszú katonai pályafutása végén, 1943-ban a honvédelmi miniszter helyettese volt; a Nemzetközi Vívószövetség örökös dísztagjának választotta. Széleskörű bajtársi kegyelet kísérte utolsó útjára.”

Vitéz Littay András az 1939. szeptember 1-je és 1945. május 9-e között a magyar királyi Honvédségben tényleges állományban szolgált harmincnégy vezérezredes közül huszonötödikként fejezte be földi pályafutását. Közülük többeket kivégeztek – vitéz Jány Gusztáv, vitéz Szombathelyi Ferenc, Beregfy Károly, vitéz Feketehalmy-Czeydner Ferenc, vitéz László Dezső és vitéz kishindi Hindy Iván –, voltak, akik öngyilkosságot követtek el – nemes csataji Csatay Lajos, vitéz Heszlényi József –, és voltak, akik természetes halál útján távoztak az élők sorából. Közéjük tartozott Littay András is, aki mindössze két hónappal követte az ugyancsak ausztráliai emigrációban, Adelaide-ben elhunyt vitéz csíkszentsimoni Lakatos Géza szolgálaton kívüli viszonybeli vezérezredest, a Magyar Királyság volt miniszterelnökét.

Családi háttér és tanulmányok

Azonban Littay András neve és pályája többnyire csak a magyar királyi Honvédség második világháború éve alatti történetével foglalkozó kutatók és érdeklődők, illetve a magyar vívás történetének búvárlói körében ismert. Útja a Ludovika Akadémiára Szabadkáról vezetett, ahol 1884. augusztus 15-én született Licht(e)neckert Károly vendéglős és Szelhoffer Terézia gyermekeként, a római katolikus hit szerinti keresztségben az András nevet kapva. Édesapja a német származású szabadkai vendéglősdinasztia tagjaként az utazóközönség és a szórakozni vágyó helyiek körében egyaránt népszerű vasúti vendéglőt üzemeltette. Édesapja testvére, a magyarul alig beszélő Lichtneckert András az ugyancsak helyi Arany Bárány szálló üzletvezetője volt. A család Szabadka századfordulós építészetében is szembetűnő nyomot hagyott az édesapa, Lichtneckert Károly által építtetett neogótikus bérház révén.

Három fiatalabb testvére született, akik közül a családi hagyományokat Szegeden, vasúti vendéglősként folytató Károly és a polgári értelmiségi pályára kerülő (orvos oklevelet szerző) István egyaránt 37 évesen fejezte be életét 1927-ben és 1929-ben. Emma/Emília (1885–1972) Budapesten élt.

Lichtneckert (1938-tól Littay, nemritkán Lichtenneckert névalakkal is szerepelt) András az elemi iskola befejezését követően Szabadkán tanult a magyar királyi főgimnáziumban, és ott tett sikeres „érettségi vizsgálatot” 1902-ben, „jó” eredménnyel. Ez követően került a Ludovika Akadémiára, ahol tanulmányait az almási Rudics Máté és báró Rudics József-féle alapítványi helyen – más adatok szerint a tanulmányai egy részét „teljesen díjmentes államköltséges helyen” – végezte, így a mindenki számára „előírt” évi 28 korona tandíjat kellett utána fizetni.

A családi kötelékei révén kifogástalan német nyelvismerettel bíró akademikust – később a francia nyelvben is kellő jártasságra tett szert – „igen jó” tanulmányi összeredménnyel, 1905. augusztus 18-án (1904. szeptember 1-jei ranggal, 8. rangszámmal) avatták magyar királyi honvéd hadnaggyá a debreceni 3. honvéd gyalogezredhez.

Katonai életút

Fiatal tisztként a korban kialakult gyakorlatnak megfelelően századszolgálatot teljesített csapattesténél egészen 1907. szeptember 30-ig, majd október 1-jével

a budapesti császári és királyi 7. utászzászlóaljhoz vezényelték. A magyar királyi Honvédségnek ugyanis nem lévén műszaki alakulatai, a gyalogezredek megfelelő műszaki felkészültségének biztosítására egyes honvédtiszteket császári és királyi utászzászlóaljokhoz vezényeltek rövid csapatszolgálatra, majd azok alakulatukhoz visszatérve adaptálták ezeket a szerzett és elvárt speciális ismereteket. Lichtneckert András a vezénylési idejének lejárta után visszatérve így a 3. honvéd gyalogezred műszaki tiszti beosztásába került.

A magasabb képzést biztosító császári és királyi Hadiiskolára törekedett, az ide történő beiskolázás a honvédtisztek esetében a magyar királyi honvéd felsőbb tiszti tanfolyam sikeres elvégzéséhez volt kötve. A honvéd felsőbb tiszti tanfolyamot elvégzett honvédtisztek – hadnagyok és főhadnagyok – közül a legjobb eredményt elért hat-nyolc fő kezdhetette meg a tanulmányait Bécsben, a császári és királyi Hadiiskolán, ahol a képzés időtartama 1908 őszéig két, attól fogva pedig három esztendő volt.

Az 1910. május 1-jével főhadnaggyá kinevezett Lichtneckert András – aki 1909 októbere és 1910 júliusa között végezte el sikeresen a honvéd felsőbb tiszti tanfolyamot – 1910 októberében kezdte meg és 1913 októberében zárta bécsi Hadiiskolában folytatott tanulmányait. Évfolymtársai közül többen, Kruttschnitt – később Medvey – Aurél, Einbeck Károly, Józsa Dezső, Braun József a honvédség tábornokai lettek. A megelőző évfolyamban pedig a későbbi tábornoki karból nagylaki Rátz Jenő, Nagy Vilmos, Hautzinger – később Jány – Gusztáv, Bengyel – később Győrffy-Bengyel – Sándor vett részt a képzésen, akik valamennyien elnyerték a vezérezredesi rendfokozatot.

A Hadiiskola sikeres elvégzését követően Lichtneckert András mint vezérkarhoz beosztott főhadnagy a nagyváradi magyar királyi 20. honvéd gyaloghadosztály parancsnokságára került beosztott vezérkari tiszti beosztásba. A hadosztály parancsnokságán beosztott vezérkari tisztársa volt az 1935-ben altábornagyi rendfokozatba kinevezett Böckl József vezérkari testületbeli százados.

A Nagy Háború harcaiban 1914 októberében súlyos sebesülést szenvedett – ezért megkapta a Sebesültek Érmét egy középsávval, az 1940-es évek elején pedig a Hadirokkant Jelvényt –, és közel fél esztendőt töltött kórházban, illetve lábadozással. 1915 júniusától 1915 szeptemberéig Nagyszebenben, 1915 szeptemberétől a magyar királyi 51. honvéd hadosztálynál, majd 1916 júliusa és 1916 augusztusa között a császári és királyi 11. hadsereg-parancsnokságnál szolgált, miközben 1915. január 1-jével századossá nevezték ki, és azt követően röviddel a vezérkari testületbe is átvették.

1916 augusztusa és 1917 áprilisa között a császári és királyi 144. gyalogdandár vezérkari tisztje volt, majd azt követően a magyar királyi 40. honvéd hadosztálynál teljesített vezérkari szolgálatot egészen 1917 decemberéig.

Akkor a hadsereg főparancsnokságra került, és ott teljesített vezérkari szolgálatot a háború végéig, 1918 novemberéig. A háború során nyújtott katonai teljesítményéért kiérdemelte az Osztrák Császári Vaskorona Rend III. osztályát hadidíszítménnyel, kardokkal, a III. osztályú Katonai Érdemkeresztet hadidíszítménnyel, kardokkal, az Ezüst Katonai Érdemérmeket hadiszalagon, kardokkal, a Bronz Katonai Érdemérmeket hadiszalagon, kardokkal és már korábban a Katonai Jubileumi Keresztet és az 1912–1913. évi Emlékkeresztet. Az 1930-as években a magyar Háborús Emlékérem karddal és sisakkal viselésére vált jogosulttá, illetve az ottomán Császári Hadiérmeket, valamint a II. osztályú német (porosz) Vaskeresztet is megkapta.

A korabeli feljegyzések tanúsága szerint a világháborúban nyolc hónapot töltött az arcvonalban, és 37 hónapot a hadra kelt seregnél.

Az összeomlást követően a Honvédelmi Minisztériumból Hadügyminisztériummá átnevezett intézményben szolgált, 1918. december 14-étől az 5. osztályon. Az 1918. november 1-jei felállításától Sztojakovics Demeter – 1935. szeptember 4-étől Sztójay Döme – vezette osztály főleg az ellenséges hatalmak – Cseh (szlovákia), Románia, Szerbia által megszállt magyarországi területekről igyekezett információkat beszerezni és az ellenséges hatalmak számára folytatandó kémtevékenységet megakadályozni, de a hadműveletek tervezése is a feladatkörébe tartozott. Sztojakovics olyan fiatal vezérkari tisztből szervezte osztályát, akik idegen nyelvi felkészültséggel is rendelkeztek.

A Magyarországi Tanácsköztársaság 1919. március 21-i létrejöttét követően előbb a Hadügyi Népbizottságon, majd a Vörös Hadsereg Főparancsnokságán szolgált tovább mint szállásmester (az anyagi csoport vezetője). Ezért – a Vörös Hadseregben szolgált valamennyi tiszttársához hasonlóan – igazolóbizottsági eljárás alá került, igazoltta nyilvánították, és 1919. szeptember 1-jei ranggal őrnagyi kinevezést nyert.

1919 őszétől az úgynevezett Tanulmányi Bizottságnál, később a Honvédelmi Minisztérium 20., a hadszolgáltatások alóli mentesítésekkel, beszolgáltatási, előfogatolási ügyekkel foglalkozó osztályán szolgált. 1921. november 1-jével úgynevezett „trianoni nyugállományba” került, amikor is az 1921. szeptember 1-jén elnyert alezredesi rendfokozat tanácsnokra módosult.

1923. október 1-jével került át a Budapesti Szabályzatismertető Tanfolyamra – a rejtésben ezen a néven működő magyar királyi honvéd Hadiakadémiára

– a hadműveleti vezérkari szolgálat tanáranak. 1923 és 1926 között több, a második világháború éve alatt altábornagyi, vezérőrnagyi rendfokozatot szerző tiszt is megfordult az általa oktatott személyek sorában, többek között Hankovszky Gyula, Kovács Gyula, Kozma István, Istóka Dezső, Mészöly Elemér, Szirmay Aladár és Zsedényi Zoltán.

A Budapesti Szabályzatismertető Tanfolyamon betöltött beosztásában 1926. május 1-jéig maradt, amikor is kinevezték vezérkari szolgálatot teljesítő ezredesnek (1925. május 1-jei ranggal, 8. rangszámmal), és átkerült a Honvédelmi Minisztérium kiképzési osztályára, amelynek vezetőjévé Horthy Miklós kormányzó 1926. június 27-én nevezte ki. Beosztását augusztus 14-én vette át, és szolgált abban egészen 1930. március 15-ig, amikor is a budapesti állomáshelyű magyar királyi József nádor 2. honvéd gyalogezred parancsnokának nevezték ki.

A kiképzési osztály vezetése során nyújtott teljesítményéért 1927. május 1-jén kiérdemelte a Kormányzói Dicsérő Elismerés Magyar Koronás Bronzérmet („a nemzeti hadsereg és a honvédség fejlesztése körüli szolgálatért”), valamint 1930. március 1-jén a III. osztályú Magyar Érdemkeresztet is.

1931. április 8-án ezredparancsnoki beosztásából a magyar királyi 3. vegyesdandár 1. gyalogsági parancsnoki beosztásába került. Ezredparancsnoki működéséért a magyar királyi Honvédség főparancsnoka „okirati dicsérő elismerésben” részesítette. A következő év szeptember 20-án vette át a kecskeméti 4. vegyesdandár 1. gyalogsági parancsnoki beosztását, amelyet 1935. május 1-jéig töltött be, mindeközben – 1934. november 1-jével – tábornoki kinevezést nyerve.

1935. május 1-jével Lichtneckert András visszatért egykori „tanári pályafutásának” színhelyére. Az államfői döntés ugyanis a Budapesti Szabályzatismertető Tanfolyam parancsnoki beosztásába emelte. Ezen beosztásában is átalános előljárói megelégedés övezte vezetői tevékenységét, az 1932 és 1936 közötti időszakban egyöntetűen kiváló minősítést kapott. A vezérkari tisztképző intézmény élén alig több mint egy esztendő telt el, majd újabb feladatot kapva 1937. október 1-jével a miskolci magyar királyi 7. honvéd vegyesdandár parancsnoka lett, egyúttal altábornagyi kinevezést nyert. Áthelyezése alkalmával, „a vezérkari tisztis sarjadék oktatása és neveléséért” még ugyanazon esztendőben megkapta a Magyar Érdemrend középkeresztjét, és ugyancsak 1937-ben a német Olimpiai Díszjelvény I. osztályát is.

Utóbbi minden bizonnyal a Magyar, illetve a Nemzetközi Vívószövetségben végzett tevékenységéért ítélték oda számára. Lichtneckert Andrást ugyanis több évtizedes kapcsolat fűzte a kardvíváshoz. Már ludovikás akadémikusként versenyeiken indult, mestere az 1912-es stockholmi olimpián aranyérmes kardcsapat

tagja, Berti László volt. Versenyzőként hosszú ideig vívott a Magyar Atlétikai Clubban, és a „jobb vívók” közé számított. Mint kardvívó, résztvevője volt az 1908. évi londoni olimpiai játékoknak is. 1932-ban a Los Angeles-i játékokon már a pást mellett volt minden fegyvernemben a zsűri tagja. Egy 1930-as években kiadott kézikönyv – *Ki-kicsoda? Kortársak lexikona* – Lichtneckert Andrásról szóló rövid szócikke szerint a „legkiválóbb zsürielnökök közé tartozott”.

Testvére, az első világháborúban tartalékos tiszti rangban, katonaoorvosként szolgáló Licht(e)neckert István kiváló törvívóként ugyancsak részt vett az olimpiai játékokon. 1923-as országos bajnoki címe után az 1924-es párizsi játékokon a törcsapat tagjaként bronzérmert nyert. A súlyos háborús sebesülése (tüdőlövés) szövődményeként kialakuló tüdőgümőkór következtében hunyt el 1929-ben.

Lichtneckert András vegyesdandár-parancsnok volt, amikor is felvételét kérte a Vitézi Rend tagjai sorába, majd 1938. április 23-án avatták vitézzé. A nem magyaros hangzású nevet viselőknak – leszámítva a Habsburg-család tagjait és a magyar nemességgel rendelkezőket – meg kellett változtatniuk a nevüket, amihez a belügyminiszter engedélyét kellett kérni. 1938. március 24-én kapta meg a Büm.4.244/II.a.-1938. számú engedélyt, amelyet követően már a vitéz Littay András nevet használta.

Mint a miskolci magyar királyi 7. honvéd vegyesdandár parancsnoka kapta meg III. Borisz cár bolgár uralkodótól a bolgár Katonai Érdemrend I. osztályát 1938-ban, amelynek elfogadását és viselését az államfő 1938. december 9-én kelt Kormányzói Elhatározásával engedélyezte.

Littay András katonai pályája 1940. március 1-jén lépett újabb szakaszába, ugyanis Horthy Miklós kormányzó a magyar királyi Honvéd Vezérkar főnöke, Werth Henrik gyalogsági tábornok helyettesévé nevezte ki az akkor már miskolci magyar királyi VII. honvéd hadtest nevet viselő seregtest parancsnokát. A kinevezését követően négy nappal később elnyerte a magyar királyi titkos tanácsosi méltóságot, amire altábornagyi rendfokozatot viselő katonák esetében csak igen ritkán volt példa.

Az időközben, 1940. szeptember 1-jén (1940. szeptember 1-jei ranggal, 2. rangszámmal) gyalogsági tábornoki (ez a rendfokozati megnevezés, a lovasági, tüzérségi tábornoki és tábornagyi megnevezéssel együtt, 1941 augusztusában vezérezredesire módosult) kinevezést nyert Littay alig egy esztendőtt töltött el beosztásában, 1941. február 14-én ugyanis a Honvédelmi Minisztérium légügyi főcsoportfőnöke lett. Ez gyakorlatilag újonnan létrehozott beosztásnak számított, amelynek létrejötte a honvédség fejlesztésének eredménye.

Beosztásában egy nagy nyilvánosságot kapó katonadiplomáciai műveletben is jutott számára szerep: 1941. március 21-én a Szovjetunió által visszaszolgáltatót (1849-ben a cári Oroszország intervenciója során zsákmányul esett) '48-as honvédszászlókat azok budapesti megérkezésekor a Honvédség nevében Littay András vette át.

1941. augusztus 18-án érte el a harminchatodik tényleges állományban töltött szolgálati évét, amely betöltésekor az azt elérő tábornokoknak, törzs- és főtiszteknek kezdeményezniük kellett a nyugállományba helyezésüket, amely a beosztásból való felmentés után három hónappal történt meg. Addig a nyugállományba kerülő tábornokok, törzs- és főtisztek egészségügyi szabadságukat töltötték.

Esetükben az államfőnek mint Legfelsőbb Hadúrnak jogában állt „kivételesen és kegyelemből” a további szolgálatot engedélyezni. Ehhez természetesen megfelelő indokra volt szükség. Littay András esetében – akinek a „tényleges szolgálatban való visszatartását egy későbbi időpontig” az 1941. július 26-án kelt 87eln./K.I.-1941 számú Legfelsőbb Elhatározással az államfő engedélyezte – ezt az indokot „a honvédség tervezett nagyszabású átszervezése” szolgáltatta. Ennek következtében a szóban forgó szervezeti átalakítás „befejeztéig legalább 2 évig való állandósítása elengedetlenül szükségessé” vált, „emiatt 1943. augusztus hó 1-ig a jelenlegi szolgálati beosztásában való visszatartására” született javaslat.

Littay András 1941. szeptember 19-én lett a honvédelmi miniszter – vitéz dálnokfalvi Bartha Károly szolgálaton kívüli viszonybeli vezérezredes – helyettese, tényleges állományú vezérezredesként majd nem sokkal később mint „a m. kir. Honvédség tábornoki karának rangban legidősebb tényleges állományú tagja” lett hivatalból a Magyar Országgyűlés felsőházának tagja. A Ház véderő bizottságának munkájában vett részt. A felsőházi tagsága a honvédségi tényleges állományú tagságának időtartamára korlátozódott.

A honvédelmi miniszter helyetteseként számos külföldi kitüntetést vehetett át, 1942 májusában az Olasz Korona Rend nagykeresztjének, 1943 januárjában a bolgár Katonai Érdemrend hadidísztménnyel ékesített nagykeresztjének elfogadását és viselését engedélyezte számára a kormányzó. A Magyar Érdemrend nagykeresztjét még mint a Honvéd Vezérkar főnökének helyettese kapta meg 1940 októberében, míg a Különös Dicséret Elismerés Magyar Koronás Nagy Aranyérmét a honvédelmi miniszter helyettese beosztásából történt felmentésével – 1943. február 1. – szinte egy időben, 1943 januárjában vette át.

Nyugállományba helyezésekor – 58 éves volt – számára 1283 pengő nyugdíjat és 231,40 pengő lakbérpótlékot ítéltek meg. A már nyugállományban lévő

vezérezredes 1944. január 2-án megkapta az I. A) osztályú Tiszti Szolgálati Jelet és még 1942 októberében a Nagy Honvéd Sportügységi Jelvényt.

1943 februárjától napjait családjá körében töltötte. Feleségével, az ugyan-csak szabadkai családban született Jakobsics Ilonával 1921. december 17-én kötöttek házasságot, amely házasságból 1930. július 10-én született lánya, Éva Erzsébet. 1944-ben lakásuk Budapesten a XII. kerület Királyhágó utca 56/b. szám alatt volt, ahonnan a család a főváros szovjet ostromának kezdete előtt a Német Birodalom területére menekült. 1950-ben Ausztráliába vándoroltak ki, ahol aktívan részt vett a magyar emigráció közösségi-egyesületi életében, de bekapcsolódott az ország sportéletébe is, és vívó vezetőbíróként tett szert helyben is elismertségre. 1967. július 21-én, a Victoria állambeli Melbourne elővárosában, St. Kildában hunyt el.

A volt magyar királyi Honvédség egyik legfelkészültebb, legsokoldalúbb tábornokának emlékét a Nemzetközi Vívószövetség (FIE) és a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (IOC) a mai napig ápolja.

Irodalom

Hadak Útján – A Magyar Harcosok Bajtársi Közösségének Tájékoztatója, 19. (1967), 221.

Oroszi Antal: *A Magyar Királyi Honvéd Hadiakadémia története (1920–1945)*. Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, 2000.

Szakály Sándor: *A magyar katonai felső vezetés 1938–1945. Lexikon és Adattár*. Második, javított, kiegészített kiadás. Budapest, Ister Kiadó, 2003.

Szakály Sándor: *A magyar királyi honvéd Hadiakadémia parancsnokai (1919–1944)*. *Új Honvédségi Szemle*, 124. (1996), 9. füzet, 1–18.